

MARX GYÖRGY EMLÉKTÁBLÁJÁNAK AVATÁSA

További képek: www.eift.hu

Május 25-én, az Eötvös Társulat egykori elnöke születésének 90. évfordulóján közel fél órára leállt a forgalom a Lágymányosi utcában, Marx György egykori lakóháza előtt. Majd száz egykori kolléga, barát, családjának tagjai vett részt a Társulat kezdeményezésére, kizárólag magánszemélyek adományaiból született emléktábla avatásán. A résztvevők között, többek mellett, ott volt *Kunszt Zoltán*, a zürichi ETH emeritus professzora, *Pázsit Imre*, a lundi egyetem professzora, *Fái György*, az USA DOE vezető munkatársa, *Szalay Sándor*, a baltimore-i Johns Hopkins Egyetem professzora és *Trócsányi Zoltán*, a Debreceni Egyetem Fizikai Intézetének igazgató professzora. Megtisztelte ünnepségünket *Vékás Lajos*, az MTA alelnöke, *Simoné Sarkadi Livia*, a Magyar Kémikusok Egyesületének elnöke, *Magyar Balázs*, a Magyar Geofizikusok Egyesületének alelnöke és *Cserháti András*, a Magyar Nukleáris Társaság alelnöke is. A megjelentek között felfedeztük a Társulat egykori ügyvezető titkárát, *Láng Klárát*, *Holics László* tanár urat és *Bojár Gábort*, a Graphisoft és az Aquincum Institute of Technology alapítóját. A XI. kerületi (újbudai) Önkormányzatot a Kulturális és Köznevelési Bizottság elnöke, *Jankó István* és *Fülöp Krisztina* referens képviselték.

Marx Györgyre elsőként *Kroó Norbert* akadémikus, az MTA Fizikai Osztálya nevében emlékezett. Az ELTE nagyhatású fizikaprofessorának személyét *Jánosi Imre* egyetemi tanár, az ELTE TTK dékánhelyettese idézte fel. Végül *Sükösd Csaba*, a Magyar Nukleáris Társaság alelnöke, a szakmai testvérszervezeteket is képviselve, emlékeztetett Marx Györgynek a fizika tudományán messze túlnyúló hatású munkásságára.

Patkós András, az ELFT leköszönt elnöke világította meg azt a három szempontot, amelyek az emléktábla szövegének megválasztását vezették. Először, Marx György, a természet egységes alaptörvényeinek feltárására „felesküdt” kutatóként a fermionszám megmaradásától az ötödik kölcsönhatási erő kereséséig számos kutatási irányzat elindításában vállalt szerepet. Ám a 21. század fizikája, csillagászata és várhatóan geofizikája szempontjából igazán hosszútávú jelentősége a neutrínók asztrofizikai és földszerkezeti szerepére rámutató tanulmányainak van. Másodszor, az élére állt annak a hazai és nemzetközi mozgalomnak, amely át kívánta itatni a 20. századi modern tudomány eredményeivel a felső- és középfokú oktatás teljes rendszerét. Tankönyvei a híres *Kvantummechanikától az Életrevaló atomokig* fiatal kutatói és tanári generációk sokaságát készítették fel a nemzetközi kutatás és az oktatási innováció élyonalához való csatlakozásra. Harmadszor, személyiségének varázsa legjobban tudományszerűsítő előadásában mutatkozott meg, akár zsúfolt közönség előtti szabadegyetemi, akár százezreket lenyűgöző televíziós előadásaira gondolunk. Pályája elejétől írott tudományszerűsítő munkáinak csúcát a „marslakókról” írott bestsellere jelentette, amellyel párhuzamosan emelte be *Szent-Györgyit*, *Wignert*, *Hevesyt*, *Harsányit*, *Szilárdot*, majd *Tellert* a magyar fiatalság nemzeti tudatába.

Az emléktáblát borító leplet az ELTE Atomfizikai Tanszékének Marx Györgyöt követő vezetői, *Vicsék Tamás*, *Kiss Ádám*, *Patkós András* és a jelenlegi tanszékvezető, *Frei Zsolt* vetették le. Ezzel egy kis hozzájárulást tettünk a 20. század második fele magyar tudománytörténetének megalkotásához, amelynek Marx György tevékenysége vitathatatlanul központi fontosságú témája lesz.

Az ünnepséget követően a Marx-család az ELTE TTK Kari Tanácstermébe invitálta a megjelenteket, majd *Szalay Sándor* tartotta meg *The New Astronomy – The Era of Surveys* címmel a 15. Marx György Emlékelőadást.

Patkós András

BEKÖSZÖNTŐ ÉS A 750. SZÁM

A *Fizikai Szemle* mindenre figyelő Olvasói bizonyára meglepődnek, hogy ezen az oldalon most nem a megszokott impresszumot és tartalomjegyzéket találják. Ennek indokait az alábbiakban szeretnénk megadni. Kezdjük száraz, hivatalos stílusban: 2017. május 13-án lezajlott az Eötvös Loránd Fizikai Társulat tisztújító küldöttközgyűlése, amelyről részletesen beszámolunk a *Hírek – Események* között. A közgyűlés – egyebek között – új elnökséget választott, valamint tudomásul vette *Szatmáry Zoltán* professzor lemondását a *Fizikai Szemle* főszerkesztői posztjáról. A közgyűlés, az elnökség javaslatát elfogadva, *Lendvai János* professzornak adta a főszerkesztői megbízást, aki 2016 januárja óta a szerkesztői feladatokat is ellátja. *Szatmáry Zoltán*nak, aki 2008 januárjától látta el a főszerkesztői teendőket, eredményes munkájának elismeréseként az elnökség Eötvös Plakettet adományozott.

Az új főszerkesztőnek természetes kötelessége megköszönni elődje munkáját, valamint a Társulat vezetésének és a küldöttközgyűlésnek a megtisztelő bizalmat. Szeretnénk megfelelni e bizalomnak, fenntartva a *Szemle* színvonalát, abban a meggyőződésben, hogy a fizikusok és fizikatanárok közösségének szüksége van erre a nagy múltú orgánusra, az egyetlen magyar nyelven megjelenő fizikai folyóiratra. Ehhez persze szükséges a közösség támogató érdeklődése: mint a szakmai folyóiratokat általában, a mi lapunkat is az olvasók írják. Így várjuk a *Szemle* szokásos stílusának, a színvonalas szakmai ismeretterjesztésnek megfelelő írásokat és természetesen örömmel veszünk mindenféle jobbító ötletet, javaslatot és bírálatot.

A lap történetében fontos változás indult meg ez év januárjától: a nyomtatott példány mellett megjelent az elektronikus, pdf-változat is, amelyben színes ábrák, beágyazott videók és animációk közzlése is lehetséges. Ebben jelentős érdemei vannak alkotó műszaki szerkesztőknek, *Kármán Tamás*nak, aki ugyancsak a küldöttközgyűlésen vehette át az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Prométheusz-érmét negyedszázadnál hosszabb, egyenletesen magas színvonalú munkája elismeréseként.

Dolgozunk a *Fizikai Szemle* valamennyi korábbi számának digitalizálásán, és majdan a teljes anyag hozzáférhetővé tételén. Mindezekért köszönet illeti a társulat most leköszönt vezetését, de van még bőven javítani való a *Szemle* honlapján és archívumán. Ezzel kapcsolatban is szívesen veszünk javaslatokat, akár segítő együttműködést is.

A véletlen úgy hozta, hogy a *Fizikai Szemle* 2017/6-os, az új főszerkesztő által jegyzett első száma, egyben a lap fennállása óta megjelenő 750. szám. E jelentős jubileum tiszteletére címlapunkon *Stonawski Tamás* sokoldalú, festőművész fizikatanár-kollégánk (www.stonawski.freewb.hu) erre az alkalomra készített csendélete szerepel, amely csatlakozik *A Fizika Tanítása* rovatban megjelenő, kísérleti cikkeihez is.

A 750. számhoz a lap életének 67. évében érkeztünk el, és megindulunk az 1000-es jubileumhoz vezető, várhatóan 21 éves útra.

Lendvai János
főszerkesztő

Fizikai Szemle

MAGYAR FIZIKAI FOLYÓIRAT

A Matematikai és Természettudományi Értesítőt az Akadémia 1882-ben indította
A Matematikai és Fizikai Lapokat Eötvös Loránd 1891-ben alapította

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat havonta megjelenő folyóirata.

Támogatók: a Magyar Tudományos Akadémia Fizikai Tudományok Osztálya, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Magyar Biofizikai Társaság, a Magyar Nukleáris Társaság és a Magyar Fizikushallgatók Egyesülete

Főszerkesztő:
Lendvai János

Szerkesztőbizottság:
Bencze Gyula, Czitrovszky Aladár, Faigel Gyula, Füstöss László, Gyulai József, Horváth Dezső, Horváth Gábor, Iglói Ferenc, Kiss Ádám, Németh Judit, Ormos Pál, Papp Katalin, Simon Péter, Sükösd Csaba, Szabados László, Szabó Gábor, Szatmáry Zoltán, Trócsányi Zoltán, Ujvári Sándor

Műszaki szerkesztő:
Kármán Tamás

A folyóirat e-mailcíme:
szerkesztok@fizikaiszemle.hu
A lapba szánt írásokat erre a címre kérjük.

A beküldött tudományos, ismeretterjesztő és fizikatanítási cikkek a Szerkesztőbizottság, illetve az általa felkért, a témában elismert szakértő jóváhagyó véleménye után jelenhetnek meg.

A folyóirat honlapja:
<http://www.fizikaiszemle.hu>

A borítón:
Stonawski Tamás festőművész fizikatanár-kollégánk Gyümmölcselemes csendélete, amelyet folyóiratunk 750. lapszámának alkotott.

TARTALOM

- Beköszöntő és a 750. szám (*Lendvai János* főszerkesztő) 181
- Dencs Zoltán*: Lakhatók-e a TRAPPIST-1 Föld-szerű bolygói? 183
A TRAPPIST-1 rendszerben három bolygó kering a csillag körüli lakható zónában, így ezeken a bolygókon elvben kialakulhattak az élet bizonyos formái
- Gyenis Balázs*: Ki magyarázta először az egyensúly felé törekvést? 190
Egy tudománytörténetileg fontos és a statisztikus fizika megértését támogató téma feldolgozása precíz és élvezetes stílusban

A FIZIKA TANÍTÁSA

- Stonawski Tamás, Gálik Tamás*: Hőmérsékletmérés termisztorral 193
– egyszerű digitális kísérletek a „semmiből”
A termisztoros hőmérsékletmérés elektrotechnikai ismertetése középiskolai oktatásra alkalmazhatóan
- Csernovszky Zoltán*: Az iránytű harmonikus rezgésétől 198
kaotikus mozgásáig
Az iránytű különböző mágneses terek alkalmazásakor megfigyelt viselkedésének elemzése

- Radnóti Katalin*: Milyen ma egy fizikaóra? 204
A fizika tanítása során megvalósítható képességfejlesztési lehetőségek, konkrét esettelírásokkal alátámasztva

HÍREK – ESEMÉNYEK

- Marx György emléktáblájának avatása (*Patkós András*) 181
- Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Tisztújító Küldöttközgyűlése 211
- Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat 2017. évi kitüntetései és tudományos díjai 215

J. Lendvai: Greetings of the new editor in chief and the 750th issue
Z. Dencs: Are the earth-like planets of TRAPPIST-1 habitable?
B. Gyenis: Who explained tendency towards equilibrium first?

TEACHING PHYSICS

T. Stonawski, T. Gálik: Temperature measurement with thermistors
– simple digital experiments
Z. Csernovszky: From harmonic oscillation to chaotic motion
of the compass pointer
K. Radnóti: How is a physics lesson today?

EVENTS

Fizikai Szemle
MAGYAR FIZIKAI FOLYÓIRAT
megjelenését támogatják:

